

KIILTOKUVAELÄMÄÄ - GLOSSYLIFE

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Sosionomikoulutus

kevät 2022

Aini Jalonen

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyöni tavoitteena oli kerätä kokemuksellista tietoa ja tarinoita kiiltokuvien keräilyharrastuksesta. Tiedon lähteinä olivat tekemäni anonyymien Webpropol-kyselyn vastausten ja tarinoiden analysointi, tekijän oma kiiltokuvaharrastus ja siihen liittyvien kokemusten ja tarinoiden analysointi ja asiaankuuluvaan kirjallisuuteen tutustuminen. Opinnäytetyölläni ei ollut työelämäyhteyttä.

Opinnäytetyöni tausta koostui lapsuuden, muistojen, kiiltokuvien, värssyjen sekä keräilyn merkityksestä. Tavoitteena oli taustatiedon valossa kiiltokuvia, värssyjä ja niiden keräilyn merkitystä. Kyselyyn vastanneiden kokemuksia ja tarinoita kiiltokuvien ja värssyjen keräilyn merkityksestä on mahdollista hyödyntää ja jatkojalostaa esimerkiksi yhtenä menetelmänä sosionomin työkalupakissa.

Tavoite oli tuottaa opinnäytetyössäni tietoa kiiltokuvien keräämisen merkityksestä ja vaikutuksista lapsuuteen ja nuoruuteen. Toteutetun kyselyn vastausten mukaan kiiltokuvien keräily on herättänyt monenlaisia tunteita lapsuudessa. Suurin osa tunteista oli positiivisia, mutta mukaan mahtui myös negatiivisia kokemuksia, esimerkiksi ryhmän ulkopuolelle jäämisten ja yksinäisyyden tiimoilta. Kyselyyn vastanneet palasivat muistoissaan lapsuuteen ja lapsuuden kokemuksiin kiiltokuvien ja värssyjen keräilyn varjolla. Tutkimusaihe herätti poikkeuksetta positiivista huomiota myös sen takia, ettei tätä ollut ennen tutkittu.

Tutkimuksessa kerättyä kokemuksellista tietoa on hyvä jatkojalostaa ja käyttää esimerkiksi erilaisten ryhmien, mutta myös yksittäisten asiakkaiden kanssa työskennellessä. Kiiltokuvien ja värssyjen tarkastelun ja muistelun kautta on mahdollista palata lapsuuteen ja saada aikuisena positiivisia ja korjaavia kokemuksia. Työvälineenä kiiltokuvat tuovat siis sillan menneisyyden ja nykyisyyden välille.

Avainsanat Lapsuus, kiiltokuvat, värssyt ja keräily

Sivut 30 sivua ja liitteitä 2 sivua

ABSTRACT

The aim of this bachelor's thesis was to gather experienced knowledge and stories about collecting glossy pictures and verses as a hobby. The source of information was an anonymous Webropol inquiry. In addition to the information and answers gained from the inquiry, the data consisted of analyzing the author's personal experiences of collecting glossy photos as a hobby, as well as relevant literature and theory on childhood, glossy photos, verses and collecting. There was no workplace connection for this bachelor's thesis.

The theoretical background of the thesis consists of childhood, memories, glossy photos, verses and collecting. The aim of the thesis was to analyze and explore glossy photos, verses and collecting them. It is possible to continue to process this knowledge, and develop it as a method in the toolbox of a bachelor of social services.

The objective of the bachelor's thesis was to produce knowledge of collecting glossy photos and its meaning and impact on childhood and youth. Based on the answers to the inquiry, collecting glossy photos raised many kind of feelings in the childhood. Most of them were positive, but there were also negative experiences, for example of being left outside the group and loneliness. The inquiry made it possible to go back to childhood and childhood experiences through collecting glossy photos and verses. The topic of the thesis raised positive attention, because the subject was new and there were no previous research on this subject.

It is possible to further develop the gained information and use it as a tool for example with groups, but also with individual clients. By using glossy photos and verses and reminiscing, it is possible to go back to childhood and have some repairing and positive experiences as an adult. As a tool, glossy photos can build a bridge between the past and the present.

Keywords Childhood, glossy photos, verses, collecting

Sisälllys

1	Johdanto	1
2	Aiheen valinta ja tietoperusta	2
2.1	Aiheen valinta	2
2.2	Opinnäytetyöni hyödyllisyys sosionomina toimiessa	4
2.3	Tietoperusta	4
2.3.1	Merkitykset, kokemukset ja reflektiivisyys tutkimuksen taustalla	5
2.3.2	Lapsuus 2000-luvulla	8
2.3.3	Kiiltokuvat ja niiden historia	10
2.3.4	Värssyt	11
2.3.5	Keräily ja keräilyn historia	12
3	Aineisto ja menetelmät	13
4	Tulosten esittely	15
4.1	Taustatiedot	16
4.2	Kiiltokuvien merkitys lapsuudessani elämässäni	16
4.2.1	Kiiltokuvien kauneimmat	16
4.2.1	Kiiltokuvien aihe maailma	17
4.2.2	Kiiltokuvien säilytys	18
4.2.3	Kiiltokuvien keräilyikä ja keräily	19
4.3	Kiiltokuvaan liittyvät värssyt	20
4.3.1	Muistovärssyt ja kiiltokuvien kuvakieli	21
4.3.2	Muistovärssyjen tutkimista	22
4.4	Kiiltokuvien ja muistovärssyjen merkityksen analysointi aikuisena	23
4.4.1	Ajatuksia ja mahdollisia merkitysten etsimisiä kiiltokuvien ja muistovärssyjen keräämisestä aikuisena	23
4.4.2	Sana on vapaa liittyen kiiltokuvaan, niiden keräilyyn ja muistovärssyihin	25
5	Johtopäätökset ja pohdinta	25

5.1 Pohdinta	27
Lähteet.....	30

Liitteet

Liite 1	Kiiltokuvaelämää – Glossy life Webropol-kysely
---------	--

1 Johdanto

Ihanat, hehkeät nuoruusmuistot
kukkivat kedot, vihreät puistot,
aurinkopäivät, sinne jäivät
lapsuuden kultaiset päivät.

(Järvenpää, 2009, s. 100)

Vuonna 1973 Savonvirran ala-asteelle kipaisee pieni, mutta pippurinen tyttö. Tyttö, jonka kokemusmaailmaa ovat värittäneet siihen asti ihailun isoveljen perässä roikkuminen, poikatyttönä elely ja metsissä samoilu. Harrastuksiin on kuulunut myös luonnon ihmeellisyyksien tuijottelu ja kasvi- ja kukkakimppujen sitominen luonnonkukista. Koulumaailmaan siirtyminen 6-vuotiaana yksinäisenä luonnonlapsena on luonnollisesti vaikeaa, sääntöihin ja aikatauluihin tottuminen lähes kestämätöntä. Entäpä jatkuva meteli, ystävien saaminen tai ystävänä oleminen? Kaikki nämä haasteet haavoittavat pientä kulkijaa ja asettavat liian suuria vaatimuksia tytöntylleröisen elämälle. Toisella luokalla tytölle tuodaan uuden ystävän toimesta ensimmäinen kiiltokuva: ihmeellinen, kiiltävää paperia oleva enkeli, jonka vertaista tyttö ei ole koskaan nähnyt. Enkelin siivet hohtavat valossa ja ilme kasvoilla on miettelias mutta rauhaisa.

Se olen minä: tuo tytöntylleröinen pölyisellä koulutiellä. Kiiltokuvien avulla olen saanut kurkistaa todellisuuteen, joka muuttaa köyhän, ahdistavan ja osin traumaattisen lapsuuden joksikin muuksi: ihanaksi ja kiiltäväksi, elämisen arvoiseksi. Matka kiiltokuvien ihmeelliseen, hoitavaan, kannattelevaan ja parantavaan maailmaan on alkanut. Opinnäytetyössäni kerään tietoa ja kokemuksia kiiltokuvaan ja värssyihin liittyvistä asioista ja ilmiöistä.

Tutkimuskysymyksenä on: Mikä on ollut kiiltokuvien keräämisen ja siihen liittyvien muistovärssyjen merkitys lapsuuden ajan kokemuksissa?

Opinnäytetyössäni esiintyvät keskeiset käsitteet lapsuus, kiiltokuvat, värssyt ja keräily, joita käsittelen lähdekirjallisuuden valossa. Lähteiden kautta olen kerännyt mielenkiintoista ja ajatuksia herättävää tietoa myös kiiltokuvien ja värssyjen historiasta. Lähteiden avulla kiiltokuvien ja värssyjen maailma on avautunut monisyisellä ja monia erilaisia näkökulmia

sisältävällä tavalla. Lähdekirjallisuuden ja kyselyni vastausten pohdinnalla on ollut mahdollista avata keräilyn maailmaa syvemmällä tavalla. Historian avulla on ollut myös mahdollista luoda pidemmän aikavälin jana eri aikakausien välille.

2 Aiheen valinta ja tietoperusta

Miksikä tähdet taivahalla
noin ovat viertyksin,
miksikä etsivät ihmiset toista
eivätkä viihdy yksin?

(Järvenpää, 2002, s. 85)

Aiheen valinta ja tietoperusta -osiossa määrittelen aihepiirin keskeiset käsitteet lähdekirjallisuuden avulla. Tietoperustassa selvennän valitsemiani aihesanoja lähdekirjallisuuteen perustuvan tutustumisen avulla. Tekstin sekaan liittämälläni värssyillä pyrin elävöittämään ja tuomaan värssyjen maailmaa opinnäytetyöhöni. Niiden avulla on myös mahdollista tutkia kulloisenkin värssyn ajankuvaa ja värssyjen sisältöä.

2.1 Aiheen valinta

Löysin tämän aiheen sattumalta, kun tapasin ystäväni, jolla olikin paljon kiiltokuvia lapsuudesta samoin kuin keräilyvihkoja, joihin oli kirjoitettu runoja. Innostuin heti aiheesta ja aloin miettiä omalta kohdaltani kiiltokuvamaailmaa lapsuuden kokemusten värittäjänä/suojaajana/vahvistajana. Mielestäni aihe oli uudenlainen eikä sitä ollut löydösteni mukaan tutkittukaan. Tein alustavan kyselyn opiskelijaryhmässäni, ja palauteryöppy oli kiitettävän positiivinen "ihana aihe", "miten uudenlainen näkökulma", "huikea idea". Löysin myös heti vapaaehtoisia tutkimukselliseen osuuteen opinnäytetyössäni. Myös oma lähipiirini innostui valtavasti pohtimaan omia muistoja ja kokemuksia kiiltokuvista ja niihin läheisesti liittyvistä asioista. Samalla läheiset alkoivat muutenkin spontaanisti pohtia lapsuuden kokemuksia liittyen jonkun kauan haetun ja vihdoin vaihdossa saadun kiiltokuvan pohjalta. Huomasin kaikkien tarinoiden kertojien kautta, että tämä aihe kosketti ja liikutti kaikkia: herätti lapsuuden muistoja ja suuren

määrän erilaisia tarinoita. Kiiltokuviin liittyvät kokemukset ja muistot vain odottivat niitä arvostavaa kerääjäänsä.

Olen aiemmalta koulutukseltani ohjaustoiminnan artonomi ja niissä opinnoissa pääaineenani oli terapeutin ohjaustoiminta, ensimmäinen sivuaineeni oli pedagoginen ohjaustoiminta ja toinen sivuaineeni toiminnalliset menetelmät. Näiden opintojen myötä avautui luovuuden merkitys ihmiselämässä. Kuvien merkitys, sanataide ja runot ynnä muut saivat myös arvoisensa opetuksen ja innostuin taas itse esimerkiksi runojen kirjoittamisesta. Koen oppinäytetyöni aiheen liittyvän läheisesti myös näihin ohjaustoiminnana ihmisläheisiin opintoihin selittäen ja kuvaten ihmismieltä, sen rakenteita, kokemusten ja muistojen merkitystä yksilöllisen persoonan rakentumisaineina.

Oppinäytetyöni aiheen synnytti siis omakohtainen kokemus kiiltokuvien maailmaan uppoutumisesta, halusta tutkia kiiltokuvia, niiden merkitystä lapsuudessa ja myöhemmin analysoituna aikuisuudessa ja muistovärssyjä myös muiden kokemuksiin nojaten. Omakohtaisessa kokemuksessani toistuivat kuvien kauneudesta haltioituminen, niiden perinpohjainen tutkiminen, kiiltokuvien arvottaminen, ystävyys merkitys, muistovärssyjen tärkeys ja ennen kaikkea kiiltokuvien avulla saavutettu oma tila, jossa kaikki kauneus oli mahdollista. Edelleen 53-vuotiaana olen kokenut samaa haltioitumista hankkiessani omakseni noita tuon ajan ja ajankuvaa kuvaavia kiiltokuvia. Edelleen koen syvää omistamisen iloa, kauneuden syvää kokemusta ja paluuta lapsuuden kokemuksiin selatessani minulle lähetettyjä kiiltokuvia ja kiiltokuva-albumeita. Surullista kyllä, lapsuuden ajan muutamia omistamani kiiltokuvat ovat hävinneet vuosien saatossa ajan virtaan: siitä huolimatta on merkillistä, miten edelleen muistan kauneimmat kiiltokuvani ja nyt ne uudelleen omistaessani palaan lapsuuteen ja lapsuuden ajan kokemuksiin. Kiiltokuvien katselu on toiminut ikään kuin porttina ja polkuna lapsuuden ajan kokemuksia muistellessa. Tällä kiiltävällä tutkimusmatkalla ovat mukana omien muistojeni ja kokemusteni lisäksi 13 kyselyyni vastanneiden henkilöiden omat tarinat kiiltokuvista, värssyistä ja niiden merkityksestä lapsuudessa ja nuoruudessa. Kiinnostuneisuutta oppinäytetyöaiheeseeni kuvaa ehkä myös ajatus ottaa kiiltokuva-aiheinen tatuointi käteeni.

2.2 Opinnäytetyöni hyödyllisyys sosionomina toimiessa

Valmiin opinnäytetyön hyöty näyttäytyy varmaankin itselläni oman itsetuntemuksen lisääntymisenä samoin kuin tutkittavien kohdalla. Hyöty voi löytyä myös aiheen uutuuden ja ennen-tutkimattomuuden takia: löytyy iso ihmisryhmä, joka on kerännyt kiiltokuvia ja on voinut nyt tutkimuksen myötä herätä siihen, miksi/mikä merkitys/ mitä merkityksiä kiiltokuvien keräämisellä on ollut itse kunkin elämässä. Kiiltokuvaelämää – Glossylife opinnäytetyöhöni tutustumisen avulla myös muilla kuin kyselyyni osallistuneilla on mahdollisuus palata lapsuuden ajan kokemuksiin liittyen kiiltokuvien keräilyyn. Tavoitteena on ollut siis myös tehdä näkyväksi näitä tarinoita.

Opinnäytetyöni liittyy sosionomin osaamisen lapsuuden moninaisten kokemusten ymmärtämisen kautta. Sosionomin työkenttä on laaja ja on tärkeää ymmärtää lapsuuden kokemuksia ja niiden merkitystä ihmisen kehittymiseen ja aikuisuuteen. Sosionomina tulen työskentelemään kaiken ikäisten ihmisten kanssa, jolloin myös opinnäytetyöhöni kuuluva tutkimuksellinen osa saa lihaa luidensa ympärille. Sosionomina on myös tärkeää ymmärtää mahdollisten lapsuuden ajan suojaavien tekijöiden merkitystä myöhemmässä elämässä.

Kiiltokuvien avulla on mahdollisuus palata lapsuuteen sekä positiivisten että negatiivisten tunteiden kautta. Kiiltokuvia, värssyjä ja näitä sisältäviä albumeita ja vihkoja voi käyttää ryhmässä tai yksittäisten asiakkaiden kanssa esim. muistelun apuna ja elävöittäjänä. Asiakkaiden kanssa voi myös työstää kiiltokuvista tauluja tai aarrekarttoja, joihin voi kirjoittaa tekstejä ja tunteita. Kiiltokuvia voi keräillä myös aikuisena pikkurahalla: esim. Facebookissa on monta aikuisten kiiltokuvien keräilyyn, vaihteluun, myymiseen ja ostamiseen keskittyvää ryhmää. Näiden ryhmien kautta on myös mahdollista löytää yhteisö, johon kuulua.

2.3 Tietoperusta

Tietoperustassa selvennän lähdekirjallisuuden valossa opinnäytetyöni keskeisiä käsitteitä. Opinnäytetyössäni tutkin myös merkityksiä, kokemuksia ja reflektiivisyyttä osana saatuja

tuloksia. Tietoperustaan perehtymisellä yrin myös löytämään mahdollisia yhteyksiä kyselyyni vastaajien kokemuksista ja muistoista liittyen ehkä tietoperustan teemoihin.

Valitsemani tietoperusta liittyy myös jotka ovat lapsuus, kiiltokuvat, värssyt ja keräily. Näiden käsitteiden avulla pyrin avaamaan laajemmin ja syvemmin kiiltokuvia ja niiden keräilyä. Kiiltokuvien kuvakielen ja historian tutkiminen on tärkeää aiheen laajentamisen ja ymmärtämisen apuna. Myös vallassa olleen kulttuurin vaikutus kiiltokuvien kuvakieleen on ollut yhtenä kiinnostuksen kohteenani tietoperustaa tutkiessani. Kiiltokuvien keräilyyn liittyvien kokemusten kerääminen on ollut olennainen osa tutkimuskysymykseeni vastausten muodostumisessa. Muistovärssyjen kielen ja niihin liittyvien kokemusten avulla on ollut mahdollista saada myös tutkimustietoa lapsuuden ajan ihmissuhteista ja niiden merkityksestä kokonaisvaltaisessa hyvinvoinnissa.

Tämän opinnäytetyön merkittävyys on liittynyt siihen, että olen löytänyt vain vähän tätä asiaa sivuavaa aineistoa: muuta kuvien ja runojen tutkimiseen liittyvää aineistoa kyllä on. Merkittävyyttä lisää mielestäni myös koko prosessin myötä tulleet uudet ajatukset kiiltokuvien ja värssyjen hyödyntämisestä sosionomin työvälineenä.

2.3.1 Merkitykset, kokemukset ja reflektiivisyys tutkimuksen taustalla

Merkitykset luodaan ihmisen sisäisenä, luovana ja yksilöllisenä prosessina. Merkitykset viittaavat ihmiselle ominaiseen olemassaolon tapaan. Hahmottamamme maailma syntyy aina tietynlaisen merkityksellistämisen ja merkkiyhteyksien kautta. Luonnollisen asenteen kautta syntyvät kulttuurillisesti jaetut merkitykset, joiden kautta voimme suunnistaa arjessamme. Aistimamme todellisuus on siis aina alusta asti omien ja kulttuurimme luomien merkitysten läpäisemää ja merkitysten täyttämää. (Eskola & Suoranta 2005, 45) Alasuutari (199, 59) tarjoaa helpomman tien merkitysten selittämiseen: hänen mukaansa merkitys on kaikessa yksinkertaisuudessaan sitä, mitä jonkin asia tarkoittaa. Merkitysten pohtiminen tässä opinnäytetyössäni liittyy lähinnä vastaajien kokemusten ja oman kokemuksen analysointiin. Kulttuurillisten merkitysten avulla on mahdollista avata kokemusten kautta tulevaa tutkimustietoa syvemmällä tasolla. Merkitysten pohtiminen luo myös pohjaa kokemusten ja muistojen ymmärtämiselle liittyen vastaajien kulttuurillisiin juuriin.

Merkityksen täyteisyyttä ja symbolifunktiota tavataan Bruusin (1990, 94–94) mukaan vain ihmisillä ja ihmisten lähisukulaisilla. Symbolifunktion avulla otamme haltuun todellisuuden, sovittaudumme siihen ja hallitsemme sitä, siinä määrin kuin se yleensä on mahdollista. Apuna tässä prosessissa ovat luomamme ja kulttuurista imemämme merkitykset ja käsitteiden joukko. Havaintojemme avulla muodostamme mieli- ja muistikuvia, jotka auttavat meitä maailmamme ymmärtämisessä ja hahmottamisessa. Mielteisiin liitämme kulttuureihin sidonnaisia sopimuksenvaraisia merkkejä ja siis merkityksiä, jotka antavat luomallemme mielteelle käsitteellisen merkityksen ja symboliarvon. (Eskola & Suoranta, 2005, 46) Todellisuus on Alasuutarin (1999, 60) mukaan läpikotaisin sosiaalisesti konstruoitunut eli se on rakennettu merkitystulkintoista ja tulkintasäännöistä, joiden avulla ja kautta selviämme arkielämän pyörteissä. Mielenkiintoista opinnäytetyössäni on ollut nimenomaa löytää näitä kulttuurillisia ja todellisuuden hahmottamistapoja liittyen muistoihin, niistä kertomiseen ja niiden avulla syvempään itsetutkiskeluun.

Eskolan ja Suorannan (2005, 72) mukaan kulttuurin tutkimisen erityisyys onkin nimenomaan pyrkimyksessä yhdistää eri näkökulmia ja suuntauksia yhteen. Kulttuurien syvärakenteet pysyvät elossa vain niiden kautta toimien ja niitä käyttäen. Kulttuurintutkimuksessa korostetaan, etteivät nämä merkitysrakenteet vain käytä ihmisiä jäsentäessään ja toimiessaan maailmassa vaan ihmiset käyttävät ja soveltavat näitä merkitysjärjestelmiä aktiivisesti toiminnassaan. (Eskola & Suoranta 2005, 72) Työharjoittelussani vuonna 2008 Tansaniassa huomasin selkeästi kulttuurin merkityksen esim. leikin ja leikin tulkinnan suhteen. Masai-heimon lapsille leikkiminen on suurimmalta osaltaan aikuisten tapojen matkimista. Leikin voiman näin vahvana, kun opetin masai-heimon lapsille kivipata-leikkiä, jossa seisotaan ympyrässä ja yksi leikkijä kivi tai käpy kädessään ympyrän ulkopuolella. Kivi tai käpy yritetään huomaamatta tiputtaa ympyrässä seisovien selän taakse, jonka jälkeen aloitetaan vastapäivään juoksu siten, että kiven/kävyä taakseen saanut juoksee ja yrittää ehtiä takaisin ympyrässä paikoilleen ennen kiven/kävyä laittajaa. Opetin tämän leikin masai-heimon lapsille koulussa. Huomasin, että heimon miehet tuijottivat leikkimistä ja kommentoivat sitä omalla kielellään. Seuraavana aamuna tullessani kouluun minua odotti noin kaksikymmentä masai-heimon miestä ympyrässä ja myös he halusivat tulla osaksi leikin riemua ja tiimellystä. Ja voi naurun määrää, kun minua muzungua (valkoihoisen nimi swahiliksi) juoksutettiin ympyrässä.

Asioille, muistoille ja kokemuksille annetut merkitykset näkyivät myös omassa tutkimuksessani ja kyselyni saapuneiden vastausten tulkinnassa. Oma kulttuurillinen perintöni ja tähän kulttuuriin syntyminen ja tämän kulttuurin keskellä eläminen ei voi olla vaikuttamatta tutkimuskysymyksieni laadintaan saati vastausten tulkintaan. Mielestäni oli siis tärkeää pysähtyä myös merkitysten äärelle tulosten analyysia varten. Muuttuisivatko tutkimukseni tulokset, jos kulttuurillinen kehys olisi erilainen?

Varron (2001, 23) mukaan yllättävissä tilanteissa jokin lyö läpi ja tuo näin ollen mukanaan kokemuksen, joka voi olla hyvin varhaista, epäselvää ja vahvaa. Kysymys on kokemuksesta, jolle ei välttämättä löydy mitään järjellistä selitystä vaan se on jotain, joka on joskus tapahtunut minulle, vaikkeen sitä aktiivisesti varsinaisesti muistakaan. Kokemuksessa on kysymys meille annetusta yksittäisestä ilmiöstä ajassa ja tilassa sidottuna paikkaan ja kokemuksen omaavaan yksilöön. Yhteistä yleistä tapaa kokea samaa kuin toinen ei ole olemassa, vaikka tämänkaltaisen kokemuksen kuvaamiseen löytyy keinoja. (Anttila 2006, 77) Kokemusten ja muistamisen ja niiden tulkinnan vaikeus on ollut läsnä koko aineiston analyysin aikana. Millä tavalla ja kuinka paljon voin verrata omia kokemuksiani toisten kokemuksiin, missä määrin voin luottaa kielen luotettavuuteen muistojen ja kokemusten kuvaamisessa. Miten kulttuurilliset seikat, oma menneisyys, aikakausi jne. voivat vaikuttaa havaintoihin ja tulkintoihin. Näistä haasteista huolimatta olen pysytellyt tutkijan polullani kyseenalaistamatta liiemmälti asiantuntijuuttani, mutta toki takaraivossa nämäkin asiat säilyttäen. Laadullisen opinnäytetyön tutkimuksen teko ja tulosten analyysi ovat usein veteen piirrettyjä viivoja, joiden tulkintaan voi löytyä myös vastakkaisia mielipiteitä. Tekemäni tutkimus ja sen analyysi ovat kuitenkin olleet kokemuksena ja merkitysten täyttämänä toimintona oikein, tässä ja nyt.

Reflektiivisyys on mielen toimintaa, jossa mieli kääntyy sisäänpäin tutkimaan kokemuksen merkitystä ja syvyyttä. Tätä ohjaa näkemys, että mieli ei voi nähdä omaa toimintaansa. Tietoisuus omista ajatuksista ja omasta itsestä edellyttää jo epäsuoraa havainnointia tilassa ja yksilön sisällä. Reflektiivisyys on siis ajattelua, joka koskee mielenliikkeitä. (Varto 2001, Anttilan 2006, 78 mukaan) Reflektiivisyyden merkityksen ymmärtäminen on ollut mukana jo kyselylomakkeen kysymyksiä laadittaessa. Tulosten analysoinnissa reflektiivisyydellä on myös ollut oma panoksensa. Vapaiden kirjoitelmien joukosta on kuitenkin löytynyt yhteisiä

kokemuksia, joita olen reflektiivisyyden hengessä tarkastellut ja tutkinut. Myös opinnäytetyöraporttia kirjoittaessani olen reflektoinut koko ajan kirjoittamaani tekstiä.

2.3.2 Lapsuus 2000-luvulla

Lapsikeskeistä ajattelua 2000-luvulla kuvaa se, että korostetaan yksilöllisyyttä ja yksilöiden välistä tasa-arvoa. Lapsen ajatellaan olevan jo syntyessään oppimiskykyinen ja -haluinen. Lapsi syntyy aina johonkin perheeseen, yhteiskuntaan ja yhteiskunnan kulttuuriin. Tällöin perheen ja ympäristön olosuhteet luonnollisesti vaikuttavat lapseen. Lasta voidaankin tarkastella osana ympäristöään ja osana perhettään, mutta aina lapsen omasta tilanteesta käsin. Lapsuudessa on paljon arvokasta, jonka soisi säilyvän myös aikuisuuteen asti ja niiden piirteiden suojaaminen on aikuisen tehtävä ja vastuu. Näitä piirteitä ovat mm. luovuus, mielikuvitus, leikkimisen taito ja kyky sanattomaan ilmaisuun. Luovuus on tärkeä psyykkisessä terveydessä, vuorovaikutustaitojen syntymissä ja ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä. Lapsuuden kokemukset esimerkiksi ikkaasta leikistä voivat vaikuttaa vielä aikuisuudessa rikastuttaen ja ilahduttaen elämää. Lapsi ei siis ole kehittymässä vajaatilanteesta aikuisuuteen vaan kehitys aikuisuuteen on prosessiluonteinen. Lapsi rakentaa kasvaessaan käsitystä itsestään ja ympäristöstään samalla aktiivisesti vaikuttaen ympäristöönsä. Lapsuus myös säilyy meissä aikuisissa näkyen mm. siinä millaisia olemme suhteessa muihin ihmisiin ja miten suhtaudumme maailmaan. Omien lapsuuskokemusten tietoiseksi saattaminen auttaa ymmärtämään myös muita lapsia. (Vilén ym., 2013, s. 11–12)

Olen monella tasolla kirjoittajien kanssa samaa mieltä lapsuuden kokemusten tärkeästä merkityksestä liittyen aikuisuuteen ja lapsuuden ymmärtämiseen. Tämän opinnäytetyön yhtenä tarkoituksena oli myös itselleni palauttaa mieleen tärkeitä lapsuuden ajan kokemuksia, tunteita, sattumuksia ja ystävyysuhteiden pohdintaa. Olen aina itse ajatellut ikääni, en lineaarisena, vaan pikemminkin sisäkkäisinä ympyröinä minussa. Minussa elävät tuo 6-vuotias pelokas, oman tiensä kulkija, joka koulumaailmaan astuttuaan löysi kiiltokuvat ja niiden ihmeellisen maailman. Edelleen minussa elävät murrosikäisen nuoren naisen angsti, nuoren äidin ihmetys ja nyt vaihdevuosi-ikäisen naisen mielialan vaihtelut, mutta myös syvä ymmärrys elämää ja sen tarjoamia kokemuksia kohtaan. Oman elämän kokemusten

ymmärtäminen ja muisteleminen luovat mielestäni pohjaa myös työlleni sosionomina ihmisten kanssa työskennellessä.

Vilènin (ym. 2013, 10) mukaan lapsuus ei ole vain valmistautumista nuoruuteen ja aikuisuuteen vaan se on omat ainutkertaiset piirteensä sisältävä elämänvaihe, jota tulisi kunnioittaa ja vaalia sen omilla ehdoillaan. Lloyd Demause (Utrio, 1985) on kirjoittanut, että lapsuuden historia on painajainen, josta olemme alkaneet herätä. Aiemmin historiassa lapsia hoidettiin huonommin, voitiin jopa surmata, hyljätä, pelotella ja riistää seksuaalisesti. Lapsuuden näkeminen on muuttunut radikaalisti vuosikymmenten ja vuosisatojen aikana. Keskiajalla lasten piti käyttäytyä miellyttävästi. Aikuisia kuului kunnioittaa ja kuulua vain silloin, kun häntä haluttiin kuunnella. Lapsuuden merkitystä on alettu ymmärtää 1600-luvulta alkaen vähitellen. Toisaalta edelleen lasta pidettiin yksinkertaisena, suloisen ja hullunkurisena, mutta toisaalta epätäydellisenä. Lapsikeskeisen ajattelun isänä pidetään 1700-luvun puolivälissä elänyttä Jean Jacques Rouseautta, joka teoksessaan *Èmile* korosti lapsen ja lapsuuden ainutkertaisuutta ja lapsen yksilöllisyyttä. Pedagogiikkaan kuului myös, että lapsi nähtiin luontaisesti hyvänä ja että lapsen täytyi saada olla lapsi niin kauan kuin mahdollista.

Suomessa lasten kunnioittamiseen otti kantaa Suomen kansakoulun isä Uno Cygnaeus. Edelleen kuitenkin 1920-luvulla syntyneet ovat kertoneet, miten piti aina osoittaa kunnioitusta vanhempiaan kohtaan esim. teitittelemällä heitä. Köyhemmissä perheissä lapset nähtiin osana työvoimaa. Myös oma lapsuuteni sisälsi paljon työtä, jota en oman lapseni kohdalla olisi osannut edes ehdottaa: kuumat heinäkuun päivät heinäpellolla haravoiden ja heiniä latoon polkien, maidon haku naapurista ja lehmien ripsuminen (lehmien nahkaa lyötiin kevyesti oksanipuilla, jotteivat karpäset päässeet häiritsemään lypsämistä). Ehkä näistä muistoista kumpuaa toisaalta lapsuuden näkeminen viattomana, mutta myös rentoutumista ja kauneutta puuttuvana elämänvaiheena, jossa kiiltokuvien merkitys nousi arvoon arvaamattomaan tuoden työntäyteisen lapsuuden keskelle jotain maagista ja ihanaa, lähes sanoinkuvaamattoman koskettavaa.

Mielestäni entisajan lapsuuden määritelmässä ja näkökulmissa lapsuuteen näkyy aikuisuuden ehdoton kunnioitus ja lapsen ja lapsuuden näkeminen vaiheena ennen aikuistumista. Ei

itsenäisenä ja sinänsä arvokkaana vaiheena ja prosessina vaan matkana arvokkaana nähtyyn aikuisuuteen. Ehkä siinä syy, miksi kiiltokuvien maailma jaksaa edelleen viehättää ja tuoda arkeen hieman kimalletta ja kauniita kohokuvioituja kuvia. Lapsuuden arvostaminen itsenäisenä vaiheena ja prosessina on myös osa opinnäytetyöhöni liittyvää muistelua ja muistojen keräämistä.

2.3.3 Kiiltokuvat ja niiden historia

Pirkko Vekkelin (2019, 12) mukaan Johannes Gutenberg keksi kirjapainotekniikan 1400-luvun lopulla, mutta hänen keksintönsä ei tuottanut värejä. Sen sijaan Holm (1998,8) kertoo, että kiiltokuvien kivipainon keksi Alois Senefelder (1771–1834) Baijerissa, Saksassa 1790-luvulla. Tämä mahdollisti kiiltokuvien väripainamisen. Ensin tehtiin kuvia sikarilaatikoihin, hajuvesipullojen etiketteihin ja erilaisiin mainoskortteihin. 1800-luvulla Englannissa perheiden yhteiseksi harrastukseksi tuli koota ns leikekirjoja (scrapbook). Tällöin leikattiin naistenlehdistä kauniita kuvia, joita liimattiin albumeihin. Albumeihin sisällytettiin myös Valentinin päivän kortteja, kutsukortteja ja kotiljonkimerkkejä saippuamerkkien kanssa rintarinnan. Ensimmäiset varsinaiset kiiltokuvat ilmestyivät 1860-luvulla. Nämä olivat pieniä nelikulmioita, jotka täytyi itse leikata arkista irti. Vekkelin (2019, 16) mukaan ensimmäiset kiiltokuvat olivat pienikokoisia, usein kukka-aiheisia, jotka saattoivat pitää pinnallaan puristeliimattuja osia aidosta silkistä tai sametista. Meidän kiiltokuvakäsitystämme vastaavat kuvat syntyivät 1870 - 1880-luvuilla. Ne olivat hienolla kohopainolla tehtyjä kuvia, reliefiltään korkeita ja pinnaltaan erittäin kiiltäviä. Saksassa, kirjapainojen ja kustantajien ihannemaassa kiiltokuvien kultakausi oli 1870–1910-luvuilla.

Holmin (1998, 10) mukaan kiiltokuvien aiheina käytettiin ensin vanhoja akvarelleja, jotka väriensä puolesta sopivat keräilykuviksi. Toisekseen kiiltokuvia tilattiin viehättävistä kuvista tunnetuilta piirtäjiltä. Suosituin vauva- ja lapsiaiheisten kiiltokuvien kuvittaja oli Maud Humphrey (1868–1940). Mielenkiintoisena anekdoottina mainittakoon, että Maud Humphrey oli näyttelijä Humphrey Bogartin äiti. Maud loi tyylin, jonka jälkeläisiä ovat edelleen meidän aikamme söpot ja ihanat lapsikiiltokuvat.

Kiiltokuvien painotekniikan mallimaa oli Saksa, mutta myös Englannissa osattiin painaa hienoja, korkereliefisiä kiiltokuvia esimerkiksi Amelok Pressin toimesta, huomattakoon kuitenkin tämänkin painotalon olleen alun perin saksalaista sukujuurta. Muita tunnettuja kiiltokuvapainoja olivat Birn Brothers (BB), Raphael Tuck & Sons, Wolf Hagelberg, Paul Zoecke & Mittmeyer, Berliner Neuroder Kunstanstalt ja Wilhelm Schulze. Suosituin pohjoismainen painaja oli Erik Olsson (EO), joka aloitti koeluonteisen kiiltokuvien valmistuksen 1940-luvulla. Nämä kiiltokuvat painettiin melko tukevalle paperille ja ne olivat myös hieman mattapintaisia. Piirtäjistä tunnettu oli Maj Lindman, joka piirsi nämä ensimmäiset pohjoismaiset kiiltokuva-arkit. Muita tunnettuja kiiltokuvien piittäjiä olivat Helge Artelius, Evalisa Agathon, Stina Bromé ja Erik Forsman. Erik Olsson valmisti ainakin 235 erilaista kiiltokuva-arkkia, joka pienen Ruotsin ollessa kyseessä on melkoinen suoritus. Pohjoismaisia muita kiiltokuvia painaneita kivipainoja olivat Sagakonst, Alga ja SAGA-paino. (Holm, 1998, 11–13).

Vekkelin (2019, 21) mukaan Suomen ensimmäisen kivipainon perusti Fredrik Tengström vuonna 1834 Helsinkiin, mutta vielä silloin ei kiiltokuvista ollut tietoaakaan Suomessa. Ensimmäiset kiiltokuvat tulivat Suomeen 1800-luvun loppupuolella Saksasta, Englannista ja Ruotsista. Kiiltokuvien historiaa on ollut opinnäytetyöni aiheen vuoksi mielenkiintoista pohtia: kuvien arvottamista, kuvakieltä ja niiden kaukaista menneisyyttä ja sitä, mistä ne ovat alun perin kehittyneet.

2.3.4 Värssyt

Muistovärssyjä saatiin ystäviltä, kavereilta, opettajilta ja vanhemmilta jopa isovanhemmilta. Vekkelin (2019, 28) toteaa, muistokirjojen historia on vielä kiiltokuviakin vanhempi. Niitä harrastivat nuoret, miksei vanhemmatkin alkaen 1800-luvun alkupuolelta. Muistokirjat sisälsivät ystävien kirjoittamia elämänohjeita, pieniä runonpätkiä, loruja ja humoristisia terveisiä. Tähän aikaan näihin muistokirjoihin voitiin lisäksi liittää kirjottajan itse piirtämä kuva tai joku muu visuaalinen muisto. Penttisen (1983, 8) mukaan suomenkielisiä muistovärssyjä on ollut yli sadan vuoden ajan. Penttinen (1983, 19) jatkaa muistokirja perinteen olevan kotoisin Saksasta. Saksalaisten yliopistojen opiskelijoiden mukana ulkomailla opiskellessa oli ns. ystävien kirja, joiden omistusten päiväysten perusteella nähtiin

omistajan opiskelupaikat ja ajat. Opettajien nimikirjoituksia ja omistuskirjoituksia tavattiin runsaasti alkaen 1500-luvulta. 1800-luvun puolivälistä alkaen muistokirjaperinne muuntui runokirjaperinteeksi. Suomeen muistokirjaperinne on vakiintunut perinteeksi 1500–1600-lukujen taitteessa.

Penttisen (1983, 38) mukaan muistokirjan tehtävänä on ollut neuvoa, toivotella onnea ja lujittaa siteitä siinä ystävä- ja toveripiirissä, missä muistoja on kerätty. Elämänohjeiden lisäksi värssyissä erottuvat hengellisiä tai eettisiä arvoja kuvaavat värssyt tai käytännön taitoja kuvaavat värssyt. Tämän lisäksi on vielä kirpeät lemmenoheet ja leikilliset kehotukset. Puhtaimmillaan muistoruno on Penttisen (1983, 38) mukaan ystävyuden vakuutus ja/tai muistamispyyntö, kuten edellisessä kursivoidussa värssyssäkin.

Itse muistan värssyistä edelleen osan. Kiiltokuvien ja värssyjen yhteensovittaminen oli myös taitolaji, joka vei aikaa ja aiheutti päänvaivaa. Valmiista värssyistä innostuneena aloin myös nuorena itse kirjoittaa ja kerätä runoja, joita löytyi runokirjoista ja nuorten lehdistä kuten Suosikki. Edelleenkin tänä päivänä yksi lapsuuden ja nuoruuden aikaisista ystävistäni muistaa innokkaan runojen keräysharrastukseni. Näitä itsekirjoitettuja runovihkoja laitettiin ystäväpiirissä kiertämään. Minulla on edelleenkin tallessa kaikki nuo vihkot.

2.3.5 Keräily ja keräilyn historia

Vekkelin (2019,6) mukaan lähimenneisyytemme on muistoja täynnä. Jokaisella on omat muistonsa, mutta on myös yhteisiä muistoja, kollektiivista nostalgiaa, joka elähdyttää jo pelkällä sanalla kiiltokuvien keräily. Leikki ja keräily ovat aina olleet osa lasten ja myös lapsenmielisten elämää. Myös pula-aikoina on kerätty sitä, mihin oli varaa puutteellisissa olosuhteissa. Kerättiin tulitikkurasioiden etikettejä, postimerkkejä, kahvipakettien pahvisia sulkimia aiheinaan autot, lentokoneet ja erilaiset saagat ja niiden hahmot. Pojat keräsivät lähinnä kiekkotähtiä tai rakensivat lennokkeja, kun taas tytöt rakastivat kiiltokuvia ja leikkivät paperinukeilla. Kiiltokuvat kuuluivat ennen kaikkea tyttöjen lapsuuteen jo 1900-luvun alkuvuosikymmeninä, jolloin yläkyllyisyys tai tuhlailu eivät kuuluneet arjen elämään.

Vekkeli (2019, 81) miettii myös, keräilevätkö nykylapset mitään. Tähän vastauksena, että kyllä keräilevät. Ehkä nykyään kerätään somepeukutuksia ja emojjeja. Keräily on osa sosiaalista toimintaa, joka Vekkelin mukaan on osa yhteisöllisyyttä ja näin ollen osa homo sapiensin yhtä ominaispiirrettä. Johan Huitzinga (1872–1942) on lanseerannut termin homo ludens eli leikkivä ihminen, jonka mukaan leikillä on ollut keskeinen osuus kulttuurien synnyssä. Mielenkiintoista sinänsä pohtia nykyajan keräyskulttuuria. Some-maailman keräyskulttuuri liittyyneekin esim. facebook-komenttien tai instagram- kommenttien peukutuksiin ja hymyileviin emojjeihin. Ja näitä keräilevät kaiken ikäiset alkaen alakouluikäisistä päätyen eläkeläisiin. Lisäksi vähän aikaa sitten ja edelleenkin kerätään Pokemoneja kännyköillä liikkuen eri paikoissa. Onko keräyskulttuuri siis todellakin osa ihmisyyttä ja yhteisöllistä toimintaa? Oma vastaukseni on vahva kyllä, koska keräyskulttuuriin liittyy omalta osaltaan luontevana lisänä sosiaalinen puoli. Muistan kiiltokuvan keräämisessä hetkiä, jolloin koin köyhän perheen lapsena ylemmydentuntoa ja ylpeyttä muutamasta harvasta kiiltokuvasta, jotka omistin. Sosiaalisen puolen huomioiminen keräyskulttuurissa onkin mielestäni sen olennainen osa. Oma sisarentyttäreni 33 v kertoi, että hänen aikanaan kerättiin tarroja ja erilaisten pullojen korkkeja ja etikettejä, nykyään instagram-tähdet keräävät seuraajia ja sitä kautta myös taloudellista hyötyä ja toimeentuloa itselleen.

3 Aineisto ja menetelmät

Tääl`elon virtaa kun soudellaan
on kulku niin monenlaista,
on joskus tyyntä ja rauhaisaa,
on myötä ja vastakkaista.
(Järvenpää, 2009, s. 122)

Kiiltokuvaelämää - Glossylife- opinnäytetyöni aiheena on siis tutkia ja kerätä kokemuksia lapsuudessa kerättyjen kiiltokuvien tiimoilta. Aiheen yhteiskunnallinen merkitys ja ajankohtaisuus liittyy lapsuuden kokemusten kokonaisvaltaisen ymmärtämisen teemoihin. Lapsuuden kokemusten on todettu vaikuttavan syvällisesti ihmisen kehittymiseen juuri omanlaisekseen persoonaksi. Opinnäytetyössäni haluan tutkia nimenomaan kiiltokuvien

keräämisen ja siihen liittyvien muistovärssyjen merkitystä lapsuuden ajan kokemuksissa ja myös niiden jäsentämisessä. Tutkimuskysymykseni opinnäytetyössäni on: Mikä on ollut kiiltokuvien keräämisen ja siihen liittyvien muistovärssyjen merkitys lapsuuden ajan kokemuksissa? Kyselyn toteutan anonymilla Webropol-työkalulla sähköisesti vastattavalla kyselylomakkeella.

Opinnäytetyössäni toteutan laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen kiiltokuvien ja kiiltokuvaan liittyvien muistovärssyjen merkityksestä lapsuuden kokemuksissa: miten, millä tavalla ja mikä merkitys niillä on ollut lapsuuden ajan kokemusten sisäistämisessä tai lapsuuden kokemusten käsittelyssä. Tavoitteena on tuottaa tietoa, oliko kiiltokuvilla ja niihin liittyvillä muistovärssyillä ollut esimerkiksi hyviä lapsuuden muistoja/kokemuksia tukevia elementtejä ja jos on, niin millä tavalla ne ovat näkyneet tutkittavan elämässä. Samalla on tarkoitus selvittää, oliko kiiltokuvilla, niiden keräämisellä ja niihin liittyvillä muistovärssyillä ollut mahdollisesti lapsuuden huonoilta kokemuksilta suojaava vaikutus. Tavoitteena on saada osin strukturoiduin kysymysten avulla vastauksia näihin kysymyksiin.

Kyselyni luomiseen käytän Webropol-työkalua sähköisesti. Lähetän vastauslinkin sosionomiopintojeni myötä muodostuneelle opiskelijaryhmälle ja julkaisen linkin kyselyyn myös Facebook-sivullani. Mahdollisia vastaajia on siis molemmat ryhmät mukaan lukien mahdollisesti satoja. Kyselyni toteutan avoimilla kysymyksillä, joissa on mukana muutamia aiheeseen johdattelevia kysymyksiä. Webropol-työkalulla tehdyllä kysymyslomakkeella on myös mahdollisuus kertoa vapaita kertomuksia liittyen kiiltokuvaan, niiden keräilyyn, muistovärssyihin ja kokemuksiin tästä harrastusmuodosta. Tavoitteena on selvittää myös tutkijalle (eli minulle) niitä mekanismeja tai persoonan keinoja, joilla on voinut olla lapsuutta suojaava tai lapsuuden hyvyttä vahvistava kokemus liittyen kiiltokuvaan, niiden keräämiseen ja muistovärssyihin.

Oletan tulosten kiinnostavan nimenomaan tutkittaviani sekä itseäni. Toisaalta olisi herkkua saada tutkimukselleni isompi yleisö vaikkapa julkisuuden kautta: tuntuu, että kaikilla 40- 50+ vuotiailla on tärkeitä kokemuksia kiiltokuvien keräilystä, jotka he haluavat tuoda ilmi ja osallistua tähän opinnäytetyöhön. Tätä aihetta ei ole tutkittu: se on myös syy

siihen, että itseäni aihe kiinnostaa. Lähtökohtana on siis tutkia kiiltokuvien ja niihin läheisesti liittyvien muistovärssyjen merkitystä lapsuudessa ja myöhemmin aikuisuudessa.

Tutkimuskohteenani ”Kiiltokuvaelämää – Glossylife”- opinnäytetyössäni ovat olleet myös teoriaperusteisiin tutustumisen sekä omien kiiltokuvien liittyvien tarinoiden ja muistojen tutkiminen. Aineiston analyysissä käytin narratiivista viitekehystä. Tarkoitus oli analysoida tutkimuksen tuloksena syntyneitä kertomuksia/ kirjoitelmia siihen liittyvän narratiivisuuden ja myös omien kokemusteni kautta. Tarkoituksena oli myös löytää yhteisiä ja/tai eriäviä piirteitä keräämieni kirjoitelmien/ kertomusten kautta. Analyysin avulla vertailin tutkimustuloksia lähdekirjallisuuden valossa ja tuotin uusia tutkimustuloksia liittyen kiiltokuvaan, niiden keräilyyn ja muistovärssyihin. Teemoittelin vastaukset samoja sanoja sisältäviin ryhmiin ja koodasin ne väreillä, jotta tutkiminen ja analyysivaihe helpottui.

Narratiivisen analyysin kohteena voikin olla esimerkiksi teksti, mediateksti, kuva, elokuva, musiikki tai ympäristö, joka ymmärretään kertomuksena tai kertomuksenkaltaisena rakenteena. Analyysissä kohdetta eritellään kerrontaan ja kertomuksen teorioihin liittyvien käsitteiden, termien ja näkökulmien avulla. Analyysissä muodostetaan usein ydinkertomuksia tai tyyppikertomuksia, joiden avulla voidaan osoittaa, millaisia yleisiä ajattelu- ja toimintatapoja, merkityksiä ja asenteita kertomuksen kohteena oleviin asioihin liittyy. (Jyväskylän yliopisto, 2015) Narratiivinen analyysi vaikutti minusta sopivan tämän tyyllisen tutkimusaineiston analysointiin parhaiten. Ihmisten kertomukset, tarinat ja muistot liittyen kiiltokuvaan tekivät näkyväksi niihin liittyviä elämäkokemuksia ja -tarinoita monella tasolla.

4 Tulosten esittely

Astelin pistelin aidan viertä,
katselin kaunista kukkaa,
kukahen mahtoi olla se poika, joka
silitteli tytön tukkaa?
(Järvenpää, 2002, s. 84)

Tässä luvussa analysoin Webropol-kyselyyni vastanneiden henkilöiden vastauksia lähdekirjallisuuden valossa. Vastaukset olen jäsenellyt Webropol-kysymysteni muotoon ja käsittelen niitä niiden esittämisjärjestyksessä. Jatkan siis edelleen kiiltokuvien viitoittamalla polulla: välillä kompastellen, välillä ihmetellen liimatahroja ja elämän melskeissä revenneitä tai menetettyjä enkeleiden siipiä. En pyri täydelliseen totuuteen, takataskussani pikemminkin aavistus ja tarinoiden kangastus. Kyselyn vastaukset olen erottanut sisennyksillä poiketen omasta tekstistäni, jotta niiden autenttisuus näkyisi myös kirjoitetussa kielessä. Aiheet olen ryhmitellyt väliotsikoiksi niihin kuuluvien kysymysten mukaan.

Lapsuuden matkani jatkuu siis yhä: 53-vuotiaana naisena, jonka menneisyyttä ei voi muuttaa, mutta menneisyyden katsomisen apuna, silmälaseina ja tukena toimivat muut samanlaisen harrastuksen omanneet henkilöt.

4.1 Taustatiedot

Ensimmäisenä ns. lämmittelykysymyksenä kysyin vastaajan sukupuolta. Tämän halusin tietää siksi, että olisin päässyt vertailemaan miesoletettujen ja naisoletettujen mahdollisia samankaltaisuuksia tai eroavaisuuksia liittyen tutkimukseeni. Vastauksia tuli kuitenkin vain naisoletetuilta. Vastauksia tuli yhteensä 13 kpl.

4.2 Kiiltokuvien merkitys lapsuudessani elämässäni

Toisessa kysymyksessäni pyysin vapaata kirjoitelmaa aiheesta. Apukysymyksinä olivat: millaisia kiiltokuvia keräsit, minkä ikäisenä, olivatko kiiltokuvat vihoissa vai kansioissa irrallaan, mitkä kiiltokuvat olivat mielestäsi halutuimpia/ kauneimpia, onko joku kiiltokuva tärkeämpi, muuta tietoa liittyen kiiltokuvaan ja keräilyyn. Tähän kysymyspatteristoon vastasi 13/13 vastaajaa.

4.2.1 Kiiltokuvien kauneimmat

Vastausten joukosta hieman yli puolet piti hienoimpina kiiltäviä, hilettä sisältäviä kiiltokuvia (7/13 vastaajasta). Näistä kiiltokuvista kerrottiin myös, että ne olivat kalliimpia ja sitäkin

kautta halutuimpia. Vaihdossa näistä kiiltokuvista jouduttiin antamaan monta pienempää, vaatimattomampaa kiiltokuvaa. Yhden vastaajan mukaan näillä kiiltoa sisältävillä kuvilla voi myös leveillä ja saada kateutta osakseen. Oma kokemukseni on samanlainen: ensimmäinen enkelikiiltokuvani oli hopeahileillä koristeltu ja kokoelmani kruunu pitkän aikaan. Muistan vieläkin omistamisen riemun ja kauneuden, joka salpasi pienen tytön hengen.

Enkelikiiltokuva oli siis Rafaelin enkeli, joka oli ja on edelleen suosittu aihe. Holm (1998, 31) kertoo kirjassaan ”Kiiltokuvista kauneimmat”, että nämä pilveen nojailevat, pyöreäposkiset ja hyvin permanentatut enkelit olivat ehdottomasti suosituimpia kiiltokuvien joukossa. Näitä Rafaelin enkelikiiltokuvia on kahta lajia: toinen on kuvattu suoraan edestäpäin ja toinen puolittain sivulta. Aluksi nämä enkelikuvat olivat ukkosen harmaita, mutta aikojen kuluessa värit ovat muuttuneet suloisemmiksi ja hempeämmiksi. Edelleenkin Holmin (1998, 31) mukaan näistä Rafaelin enkelikiiltokuvista ja niiden versioista voi koostaa vaikkapa oman albumin.

4.2.1 Kiiltokuvien aihe maailma

Muistan itse pitäneeni aarteinani isoja kiiltokuvia, joissa oli aiheena vanhahtaviin vaatteisiin puetut pieni tyttö ja pieni poika pidellen toisiaan kädestä. Kuvatut lapset olivat suloisia. Lisäksi muistan pitäneeni suurista enkeli aiheisistä kiiltokuvista. Näissä enkelit oli kuvattu kokonaan, he olivat kauniita, naisenkasvoisia ja heillä oli yllään liehuvat kaavut. Myös eläinaiheiset kiiltokuvat mm. kissoista olivat suosikkejani.

Kiiltokuvien aihe maailma koettiin myös tärkeäksi kyselyni mukaan. Suurimmassa osassa (11/13) vastauksista kerrottiin erilaisista aiheista, jotka olivat viehättäneet kyselyyn osallistuneiden silmiä ja makua. Näitä aiheita olivat tyttö hahmot, edellä mainitut enkelit, lapsi- ja eläinaiheet, kukkien ja lintujen kuvat, nukkesarjan kiiltokuvat, hevoset, keijukaiset, prinsessa-aiheiset, jouluaiheiset ja vauva-aiheiset kiiltokuvat. Holmin (1998, 20) mukaan suosituimpia aiheita ovat nykyisin soikeat, krinoliinipukuisia naisia esittävät kiiltokuvat ja vauva-aiheiset kiiltokuvat. Vekkelin (2019, 19) mukaan suosituimpia kiiltokuva-aiheita olivat myös kiiltokuvien alkuaikoina biedermeieraikaan liittyvät krinoliinipukuiset, käherryskiharoin varustetut ujut kaunottaret, kukkien ympäröimät naiselliset kädet ja somat pullukat

lapsoset, ruusukorit ja lemmikkiniput. Omia suosikkejani olivat juurikin nuo hienot krinoliinipukuiset naiset, joiden vaateetusta ihailin ja tein myös samanlaisia vaatteita paperinukeille värittäen ja suunnitellen malleja kiiltokuvien innoittamana. Somat pullukat lapsikiiltokuvat toivat eteeni huolettoman lapsuuden ideaalin, jossa vaaleahiuksiset tytöt ja pojat olivat kilttejä ja auttavaisia.

Eräs tutkimukseeni osallistunut muisteli, että sai sunnuntaisin koulun pyhäkoulussa kiiltokuvan, jos osasi jonkin Raamatun lauseen ulkoa. Omat kokemukseni myös pyhäkoulusta viittaavat tähän perinteeseen. Saatu kiiltokuva oli uskonnollisaiheinen esittäen Raamatun henkilöitä ja/tai tapahtumia. Holm (1998, 70–75) kuvaakin, miten seimen lapsesta, Mariasta ja Joosefista ja kolmesta pyhästä kuninkaasta oli paljon kiiltokuvia. Ympäristö kiiltokuvissa vaihteli paahteisesta etelästä lumiseen pohjoiseen. Vuonna 1887–1920-luvulle vaikuttanut Littauer & Boysen julkaisivat erilaisia uskonnollisaiheisia kiiltokuvia Jeesuksesta ristillä. Nämä kuvat olivat tarkoitettu lähinnä hautajaiskaramellien somisteiksi. Muita uskonnollisaiheisia kiiltokuvia ovat julkaisseet Emanuel Heller ja Erik Olsson. Näistä Olssonin kiiltokuvat vastaavat meidän kirkolliseen traditioon ja uskonnolliseen kuvaperinteeseen liittyviä kuvia. Uskonnollisia aiheita olivat myös Holmin (1998, 73) mukaan erilaiset pienet ruusujen tai lemmikkien ympäröimät sydämet ja nelikulmiot, joissa oli keskellä lyhyt mietelause tai Raamatun säe. Omasta lapsuudesta muistan myös näitä kukkaiskieltä ja Raamatun sanomaa jakavia kiiltokuvia.

4.2.2 Kiiltokuvien säilytys

Vastaajista 4/13 säilytti kiiltokuviaan rasiassa tai laatikoissa. 4/13 säilytti kiiltokuviaan kansioissa tai albumeissa ja 5/13 säilytti kiiltokuviaan ystäväkirjoissa tai kiiltokuvakirjoissa. Kiiltokuvien säilytys rasiassa tai albumin muovitaskuissa mahdollisti vastaajien mukaan myös kiiltokuvien vaihdon esim. koulun välitunneilla. Sen sijaa kiiltokuvavihkoon liimattiin kaikkein kauneimmat ja tärkeimmät kiiltokuvat, joiden haluttiin säilyvän omassa hallussa. Näitä kirjoja kierrätettiin ystävien joukossa ja kerättiin värssyjä ja runoja kiiltokuvien viereen.

Vekkeli (2019, 28) kertoo, että varsinaisten muistokirjojen historian olevan vielä kiiltokuviakin vanhempaa. Niitä alettiin harrastaa jo 1800-luvun alkupuolella sekä miesten

että naisten toimesta. Muistokirjoissa ystävät kirjoittivat toisilleen elämänohjeita, runonpätkiä, loruja ja huumoria sisältäviä tervehdyksiä. Muistokirjojen sivujen kertoo Vekkeli (2019, 30) paitsi paljastaneen sosiaalisia suhteita myös vihjeitä tulevasta liittyen kirjoitus- ja sanatyyliin ja tulevan ammatin yhteyteen. Omia muistojani liittyen kiiltokuviin oli pienen koristeellisen vihkon ostaminen ja siihen kiiltokuvien liimaaminen. Oli aarteiden aarre: kun kirjan avasi ja katseli omistajan ylpeydellä harvinaisia, hileillä varustettuja kiiltokuvia. Tuntui kuin paha maailma olisi hetkellisesti poissa ja jäljellä olisi vain jotain kaunista, sadunomaista ja herkkää.

4.2.3 Kiiltokuvien keräilyikä ja keräily

Kiiltokuvia on kerätty tutkimukseni mukaan ikävuosina 5–12. Erään tutkimukseeni osallistuvan henkilön mielenkiinnon veivät kiiltokuvien keräilyn jälkeen erilaiset karvapintaiset tarrat, joita myös liimattiin vihkoihin. Kiiltokuvia ja värssyjä aivan sen ensimetreillä keräsivät kuitenkin lähinnä nuoret aikuiset, myös opiskeluelämään liittyen. Keräyskulttuurin siirtyminen lapsiin ja nuoriin on tapahtunut hiljalleen vuosikymmenien kuluessa. Omassa lapsuudessani, joka sijoittui 70–80 luvuille, kiiltokuvia keräsivät ala-aste ja vielä yläasteikäiset lapset ja nuoret. Maaseudun rauhassa ei kukaan kyseenalaistanut harrastusta, mutta itse lopettelin sen siirtyessäni yläasteelle. Ehkä vähän hävettikin, että oli niitäkin tullut kerättyä, vaikka salaisesti niitä aina aika ajoin katselinkin.

Ehkä aiempaan vanhempien ikäluokkaan kuuluvaan keräysharrastukseen vaikuttivat myös taloudelliset seikat: itse en viikkorahaa koskaan saanut, mutta kiiltokuvia silloin tällöin ystävien kanssa vaihdellen. Kalliit kiiltokuvat ja muistovärssyvihkot olivat osa jopa ylioppilaiden elämää. Nykyään kiiltokuvia keräilevät myös oman ikäluokkani naiset: Facebookissa on useita ryhmiä, joissa vaihdellaan, myydään ja ostetaan kiiltokuvia, albumeita ja värssykirjoja.

Vekkelin (2019, 72–73) mukaan kiiltokuvien vaihtamiseen liittyi ns. sokkona vaihtaminen. Tässä leikissä vaihtamisen väline oli tarkoitukseen hankittu sinikantinen vihko tai aikakauslehti, jonka sivut taiteltiin pituussuunnassa kahtia ja väleihin piilotettiin kiiltokuvia. Toinen osallistuja sai sitten laittaa omansa johonkin väliin ja sai siis vaihdossa sinne

piilotetun kiiltokuvan. Pelisilmää vaati, ettei uhrannut hienompia kiiltokuvia sokkovaihtoon ja näin ollen saanut takaisin vähemmän hienompia kiiltokuvia, joita kukaan ei halunnut. Sokkovaihdon vaaroja olivat kassa tai pankki. Nämä olivat vihon välejä, joissa ei ollut ollenkaan kiiltokuvaa – näin ollen menetti omansa saamatta uutta tilalle. Kouluissa ja pihoilla opittiin nopeasti tämän leikin pelisäännöt. Samalla opittiin vaihdantatalouden, suhteellisuuden tajun ja ahneuden rajoja. Seuraavaksi muutama vastaus kyselyyni:

Kiiltokuvat olivat erittäin tärkeitä. Niiden määrä, varsinkin kiilteisten, aiheet ja kunto määrittivät omistajansa ”arvon” tyttöhierarkiassa.

Vaihtamiseen liittyi tinkaamista ja tarkkaa kaupankäyntiä. Isot, kiilteellä koristellut kiiltokuvat olivat haluttuja ja arvostettuja. Niitä vastaan joutui antamaan muutaman pienemmän kiiltokuvan – mikäli niistä raaskittiin luopua ollenkaan! Niillä saattoi vähän leveillä ja saada kateutta osakseen. Suosikkikiiltokuvista ei luovuttu, vaikka kaveri olisi tingannut ja tarjonnut vaikka mitä omistaan.

Tapana oli ystävien kanssa yhdessä katsella kiiltokuvia ja esiteltiin jos oltiin saatu jostain uusia. Me vaihdeltiin kuvia keskenämme ja jollakin saattoi olla erityinen sarja mitä halusi kartuttaa. Ja aina oli sellaisia erityisen mieluisia, mitä ei suostuttu vaihtamaan mihinkään. Jopa jollain tavalla leikimme kiiltokuvien kanssa.

4.3 Kiiltokuvaan liittyvät värssyt

Myös kolmas kysymykseni oli vapaata kirjoitelmaa aiheesta. Apukysymyksinä tässä olivat keneltä sait muistovärssyjä, liittyivätkö ne kiiltokuvien kuvakieleen, mitkä muistovärssyt muistat vielä aikuisena, muuta tietoa liittyen muistovärssyihin. Tähän kysymyspatteristoon vastasi 13/13 vastaajaa.

4.3.1 Muistovärssyt ja kiiltokuvien kuvakieli

5/13 tutkimukseeni osallistujista oli mielikuva värssyistä liittyen kiiltokuviin. Kiiltokuvien ja värssyjen suhteesta todettiin yhdessä vastauksessa, että pyrittiin aina löytämään värssyyn sopiva kuva. Vekkeli (2019, 27) kirjoittaakin, että joko kirjoittaja valitsi muistokirjasta sopivan kiiltokuvan ja sivun, johon kirjoitti värssynsä tai kirjoittaja liimasi itse kiiltokuvan vihkoon.

Muistovärssyjen saaminen oli eräänlaista kaverisuhteen vahvistamista; saatu värssy kertoi, että kirjoittaja oli kaverisi/ ystäväsi. Sitä voisi ehkä verrata tämän päivän kaveritykkäyksiin somessa tms. Värssyjä kirjoittamalla vahvistettiin kaverisuhdetta. Kaikilta ei värssyjä tohdittu pyytää tai kaikki eivät vain suostuneet kirjoittamaan kirjaan. Muistan sen olleen aikamoista sosiaalista peliäkin välillä; oletko suosiossa vai et? Parhailta kavereilta, siskoilta ja serkuilta saattoi kirjassa olla useampikin värssy. Värssyt saattoivat toisinaan viitata kiiltokuvan aiheeseen, mutta myös olla ihan eri aihetta.

Muistan miten tärkeää oli saada muistovärssy ihailemaltani luokanopettajalta. Se oli tavoiteltu ja haluttu aarre.

Penttisenkin (1983, 20–21) mukaan yksi muistokirjaperinteen keskeinen piirre on säilynyt kautta vuosisatojen: omistuksia kirjaan pyydetään sellaisilta henkilöiltä, joiden suosio merkitsee jotain kirjan omistajalle. Samoin kuin se, että kirjoittaminen muistokirjaan on etuoikeus, jota tulee arvostaa.

Yhdellä tutkimukseen osallistujalla oli muisto ystäväkirjoista, joihin kirjoitettiin värssyjä. Yhdellä osallistujalla oli kokemus erikseen hankitusta kirjasta, johon tämä oli kirjoittanut runoja, sananlaskuja, ajatelmia ja värssyjä. Penttisen (1983, 28) mukaan yksi albumilehden haaste oli sen täyttämässä. Aluksi kirjan lehdelle merkittiin vain nimi, paikkakunta ja päivämäärä sekä maalattiin tai maalautettiin oma vaakuna. 1500-luvulla tulivat kirjallisuudesta poimitut mietelmät, jotka sisälsivät erilaisia elämänohjeita. Näiden rinnalle tulivat pikkuhiljaa tunteikkaat tai leikilliset muistorunot. 1860-luvulla muistokirjojen perinnettä muuttivat muotiin tulleet kiiltokuvat. Penttisen (1983, 30) mukaan albuminmuotoisessa, pitkänomaisessa kirjassa kuva on yleensä tekstin vieressä, kun taas

kirjamuotoisessa muistokirjassa kuva on tekstin yläpuolella. Rivit myös alleviivattiin lyijykynällä, jotta ne olisivat mahdollisimman suorat. Mielenkiintoisen lisänsä näihin kirjoituksiin tuovat esim. oman nimen kirjoittaminen peilikirjoituksella, johon siis tarvitaan peili avuksi lukemiseen.

Lisäksi kahdella osallistujalla oli muistot joko kiiltokuvaan kirjoitetuista värssyistä tai kortteihin liitetyistä kiiltokuvista ja muistovärssyistä. 5/13 tutkimukseeni osallistujasta ei joko muista värssyjen olemassaoloa tai niitä ei kerätty kiiltokuvien oheen.

4.3.2 Muistovärssyjen tutkimista

Sun ystäväsi armaasi
mä aina olla tahtoisin.
En koskaan olla tahtoisin
sulle uskoton ja petturi.
Se oisi suurin iloni
jos aina oisit luonani.
Jos kuolo sinut korjaisi
niin murhe minut murtaisi.
En voisi minä milloinkaan
sua ilman elää päällä maan.
Sun kanssa käydä kulkemaan
mä aina tahtoisin.
Jos et ystäväin olekaan niin lue joka toinen rivi vaan.

Tutkimukseni mukaan 5/13 vastaajasta muisti muistovärssyjä lapsuudestaan. Näistä mieleen jäävimpiä olivat ne, joita oli kirjoitettu monta kertaa vihkoihin, albumeihin ja värssykirjoihin. Suosituimmat värssyt siis kulkivat ystävältä toiselle samanlaisina tai vähän muutettuina (esim. nimen osalta) värssyinä. Yksi suosituimmista värssyistä on tämänkin luvun alkuun kirjoitettu "Sun ystäväsi omasi". Siinä tenhoa lisäsi myös lopun sanaleikki, jossa neuvottiin lukemaan joka toinen rivi, jos ystävä ei ollutkaan ystävä. Tällöin värssystä paljastuu jopa julma puoli värssymaailmaa. Penttisen (1983, 34) mukaan alun perin ruotsinkielinen värssy olikin alun perin pääsiäiskirje, joita tytöt ja pojat lähettelivät toisilleen seurustelun alkaessa.

Penttisen (1983, s.8-9) ”Ole ystävä minulle”-värssyä ovat kirjoitelleet niin nuoret ja lapset kuin tytöt ja pojatkin ja jatkaa, että sen suosio on merkillisesti pysynyt kautta aikakausien, vaikka sitä onkin piirrely ahkerasti vihkosiin. Tavoitellun ystävän kynästä lähtenyt ”ole ystävä minulle” on ollut ikään kuin julkisesti kirjoitettu hyväksyntä ystävyydelle. Toisen tutkimukseen osallistujan mukaan osa värssyistä oli näin myöhemmin ajateltuna hyvinkin hämmäntävän romanttisia, kun näitä kerättiin kuitenkin vasta ala-asteikäisinä. Penttinen (1983, s. 48) kertookin erottisten kansanlaulujen säkeistöjen olleen suurena apuna nuorten seurustelussa, kun ei osattu ilmaista tunteita omin sanoin tai kun sanojaa ujostutti. Näitä kansanlaulusäkeitä on sittemmin kirjoitettu joko muokattuina tai sellaisinaan myös muistokirjoihin.

4.4 Kiiltokuvien ja muistovärssyjen merkityksen analysointi aikuisena

Edelleen pyyntönäni oli vapaa kirjoitelma aiheesta. Apukysymyksiä olivat mitä ajatuksia sinussa herää nyt, kun mietit kiiltokuvien ja muistovärssyjen keräämistä lapsuudessa, oliko kiiltokuvilla ja muistovärssyillä lapsuudessa syvempi merkitys: mitä/ minkä ajattelet sen olleen?, muuta tietoa liittyen kysymykseen. Vastauksissa näkyi suurtakin eroavaisuutta liittyen aikuisena keräilyyn muisteluihin: joko ei muistettu ollenkaan tai sitten edelleen käytettiin silloin tällöin aikaa albumien äärellä viivähtämiseen ja muisteluihin. Tähän kysymykseen vastasi 13/13 vastaajaa.

4.4.1 Ajatuksia ja mahdollisia merkitysten etsimisiä kiiltokuvien ja muistovärssyjen keräämisestä aikuisena

Tutkimukseeni osallistuneista 13 henkilöstä kahdella ei ollut selkeitä ajatuksia liittyen näiden keräilyyn. Kahden osallistujan mielestä kiiltokuvien ja värssyjen keräämiseen liittyi häpeän ja alemmuuden tunteita, koska perheen olivat vähävaraisia eikä haluttuja kiiltokuvia ollut mahdollista saada. Toisella tosin oli myös muistoja siitä, että kiiltokuvat olivat ikään kuin tarpeetonta hömpötystä eikä niitä edes myyty läheisessä sekatarakaupassa. Erään tutkimukseeni osallistujan mieleen on tullut aikuisena, miten ajattelematonta nuorena olikaan toiminta, jonka mukaan jopa arvotettiin ystäviä ja näiden asemaa. Hänen mukaansa oli tyttöjä, joilla ei ollut viikkorahaa tai perheessä ketään, jolta olisi saanut kiiltokuvia. Näiden

tyttöjen roolina olikin jäädä automaattisesti ulkopuolelle, kun kiiltokuvia vaihdeltiin ystäväporukassa. Hänen mukaansa 1960-luvulla ei lapsille opetettu tasa-vertaisuutta ja huonommassa asemassa olijoita pilkattiin säälimättä vaatteista, leluista, ulkonäöstä, sisaruksista ja jopa kiiltokuvien puutteesta. Mielestäni näissä vastauksissa näkyikin selkeästi, miten tärkeä rooli kiiltokuvilla oli nimenomaan keräilijän tai vaihtokauppoja tekevän asemassa ystäväpiirissä. Oma kokemukseni liittyy myös juurikin häpeän aihealueelle: koulussa oli kaksi lasta, joiden ystäväksi olisin itse halunnut. Tämä ei onnistunut, ennen kuin sain kummiltani ihanimman enkelikiiltokuvan ikinä; juurikin aiemmin mainitun glitteröidyn Rafaelin enkeli-kiiltokuvan. Tämä kiiltokuva taskussa olikin hyvä yrittää näihin lapsiin tutustumista ja vaihdantatalouteen siirtymistä. Muistaakseni sain tästä yhdestä isosta kiiltokuvasta 5-6 pienempää, joiden avulla pääsin ”piireihin” ja kiiltokuvien vaihteluharrastukseen mukaan. Tärkeää sosiaalistumisesta siis jo lapsesta alkaen.

Kymmenen vastaajista oli myönteisiä ja jopa erittäin positiivisia kokemuksia kiiltokuvien ja värssyjen keräämisestä nuorena ja nyt muistellen aikuisena. Kiiltokuvien tärkeydestä ja merkityksestä elämässä edelleen kertoo myös kahden tutkimukseeni osallistujan harmitus siitä, että kerättyjä kiiltokuvia ja värssyjä ei enää ole tallessa. Yhdellä kyselyyni osallistujista oli vastauksensa mukaan edelleen kiiltokuvat tallessa ja säilytyksessä samassa albumissa ja konvehtirasiassa kuin lapsuudessa. Tämä henkilö kertoi edelleen aika ajoin kaivansa ne esiin ja käyvänsä niitä läpi hypistellen ja ihastellen ja jatkoi, ettei vielä 40 vuoden jälkeenkään ole niihin kyllästynyt, ehkä vain ihastunut enemmän.

Erään tutkimukseeni osallistujan mukaan värssykirjan tärkein värssy olikin äidiltä, jonka hän menetti varhain. Varhainen äiti-kokemus liittyy myös toisen kyselijän vastaukseen, jossa hän kertoo lukeneensa äitinsä vanhoja värssykirjoja, jotka oli kirjoitettu n. 1950-luvulla. Niissä oli kirjoittajan mukaan paljon kauniita kiiltokuvia ja rohkaisevia värssyjä, joita oli kirjoitettu esim. eron hetkellä toisen siirtyessä oppikouluun. Kiiltokuvien kautta tulevaa sosiaalista puolta valottaa eräs kyselyyni osallistuja, joka kertoo, että kiiltokuvien kautta saattoi myös mennä tekemään tuttavuutta sellaisen tytön kanssa, jota muuten ujosteli tai arkaili. Toisen mukaan kiiltokuvat ja värssyt ilmaisivat kunnioitusta ja ystävyyttä, mutta myös välillä ivaa ja ilkeyttä, kuten ”Sun ystäväsi omasi”-värssyssä kerrotaan. Järvenpään (2009, s.7) mukaan muistokirjaperinne on kuitenkin syntynyt ystävällisestä sydäimestä. Värssyjen kirjoittaja on

halunnut toiminnallaan lohduttaa, neuvoa, opastaa, ilahduttaa tai muuten vain jäädä toisen mieleen albumin värssyn keinoin. Elämän kulku on kaikkine ylä- ja alamäkineen ikuistettu albumin lehdille joko kiiltokuvien tai muistovärssyin.

4.4.2 Sana on vapaa liittyen kiiltokuvaan, niiden keräilyyn ja muistovärssyihin

Tähän kysymykseen vastasi 8/13 vastaajasta eli tämä oli vähiten vastauksia saanut kysymys: vastaukset olivat myös yleensä lyhyitä, muutaman lauseen sisältäviä. 3/8 vastaajista nosti kiinnostavasti esiin yhteyden kiiltokuvien keräilyyn ja tarrojen keräilyyn välillä. Nuoremmat sukupolvet ovat siirtyneet tarrojen keräilyyn. Eräs kyselyyni vastannut kertoo, miten on tehnyt nukke- ja kiiltokuvasarjoistaan tauluja tyttärilleen ja miettii, että toinen tauluista voi periä tyttären tyttäreille ajan saatossa. Kiiltokuvaan liittyvästä nostalgiasta ja muistoista puhutaan myös lähes joka vastauksessa. Eräs vastaaja harmittelee, että kiiltokuvien suosio on romahtanut. Samalla hän on miettinyt omaa nuorempaa sisartaan, jolla on ollut kiiltokuvia, mutta niihin ei ole liittynyt sellaista keräilyinnostusta kuin vastaajalla. Vastaaja muistelee myös, että tullessa 2000-luvulla, kukaan ei enää puhunut kiiltokuvista saatikka että niitä olisi keräilty. Vastaajan oma tytär, joka on syntynyt vuonna 2006 ei ole ollut kiiltokuvista innostunut.

Vastauksissa tulee esille selkeästi myös kiiltokuvaan liittyvien muistojen lisäksi muita muistoja elämän varrelta. Erään vastaajan mieleen on palautunut kyselyyn vastaamisen kautta muistoja 70-luvulta ja miten kiiltokuvia vaihdeltiin koulun syvillä ikkunalaudoilla istuskellen. Yksi vastaajista kertoo värssyjen tärkeydestä: hänen mukaansa värssyihin liittyi paljon opettavaisia merkityksiä ja ohjausta elämässä. Vanhemmat ihmiset kirjoittivat raskaamman oloisia värssyjä, nuoret enemmän hauskoja värssyjä. Vastaajan mukaan hänelle nimenomaan värssyt ovat olleet kiiltokuvia tärkeämpiä.

5 Johtopäätökset ja pohdinta

Sinä olet yksin ja minä olen yksin,
eiköhän mentäis yhteen?
Yhdessä sitten korjattais

meidän pelloilta lyhteet.

(Järvenpää, 2002, s. 72)

Tuloksista on hyvä jatkaa pohdintaa ja johtopäätöksiin liittyen aiheeseeni. Pohdinnassa ja johtopäätöksissä käyn myös reflektiivisesti läpi omaa oppimis- ja kasvuprosessiani liittyen sosionomin työnkuvaan ja työtehtäviin.

Kyselyyni vastasi 13 henkilöä. Kaikki vastaajat olivat naisoletettuja. Tutkimustuloksia analysoidessa ja johtopäätöksiä tehtäessä oli hyvä muistaa, että otanta oli suhteellisen pieni ilman miesoletettujen vastauksia, joiden voi vain olettaa ehkä olevan erityyppisiä. Isomassa ja kattavammassa vastausotannassa olisivat vastaukset ja niistä johdetut tutkimustulokset olleet mahdollisesti varmempia ja selkeämpiä. Vastauksista kävi kuitekin hyvin ilmi, miten intensiivistä ja myös sosiaalistavaa kiiltokuvien ja värssyjen keräily on ollut. Vastausten joukosta löytyi paljon myös muita muistoja liittyen lapsuuteen ja vastaajien elämäntilanteeseen. Muistojen avulla kyselyyni osallistujien oli mahdollista palata lapsuuteen, nyt turvallisesti oman aikuisuuden avulla ja tuella. Mielenkiintoista tuloksissa onkin nimenomaan sosiaalisen puolen esiintuminen. Kiiltokuvien vaihtelemisen ja keräämisen avulla on luotu ja ylläpidetty sosiaalisia suhteita ja koettu yhteenkuuluvuuden tunnetta, joka on lapselle ja nuorelle tärkeä tekijä kokonaisvaltaisessa hyvinvoinnissa. Kiiltokuviin on liittynyt sosiaalista arvoa ja pääomaa: halutuimpien kiiltokuvien omistajat ovat olleet myös sosiaalisessa arvoasteikossa korkealla. Kiiltokuvien keräilyyn ja vaihtamiseen on kyselyni mukaan liittynyt latautuneita tunteita ja kokemuksia.

Toisaalta tutkimuksessani tuli esille köyhyyden ja alemmuuden tunteita lapsuudenperheen ollessa vähävarainen, jolloin haluttuihin kiiltokuviin ei ollut varaa. Kokemuksista välittyi syvä suru ja myötätunto köyhempiä lapsia ja näiden osattomuutta kohtaan. Kiiltokuvien avulla siis arvotettiin ystävyyttä ja sen laatua. Tämä vastaa omaa kokemustani myös liittyen kiiltokuviin ja niiden keräilyyn. Kiiltokuviin liittyvä arvostus ja niiden vaihtelu loivat sosiaalista pääomaa ja mikäli niitä ei omistanut, ystäväpiiriin kuulumisen piti varmistaa muilla tavoin. Itse muistan esim. kirjoittaneeni pieniä kirjeitä ja lappusia koulun suosituimmille tytöille ja liimanneeni nämä lappuset kiiltokuvien taakse. Muistan jännityksen, mutta myös ahdistuksen ja häpeän, kun näitä kiiltokuvien taakse liimattuja lappusia jaettiin lapsijoukossa niille nauraen ja niitä pilkaten. Tähän ahdistukseen auttoivat ainakin minua

kiiltokuvien maailma, jossa kiiltokuvien lapsilla oli ystäviä ja he näyttäytyivät hyvinvoivina. Kiiltokuvien merkitys ikään kuin puolittui: osasta muistoja liittyi hylkäämisen ja pilkkaamisen kokemuksia, osalta muistoihin liittyi kiiltokuvien kuvamaailman kauneus ja maaginen näkökulma lapsuuteen ja aikuisuuteen. Kiiltokuvien kuvamaailma oli viaton ja positiivisuutta henkivä.

Vastausten joukosta nousi myös monenlaisia kertomuksia liittyen kiiltokuvaan, värssyihin ja niiden keräämiseen. Aikuisena lapsuuden harrastuksen pohtiminen syvällisemmin koettiin myös kyselyssäni pääosin positiivisena piirteenä. Lapsuuden maailman muisteleminen kysymysten vastaamisen kautta toi myös muita muistoja mieleen.

Tutkimuskysymykseni oli ”Mikä on ollut kiiltokuvien keräämisen ja siihen liittyvien muistovärssyjen merkitys lapsuuden ajan kokemuksissa?” Vastauksena tähän nousi kyselyni vastauksista, että niillä on ollut suurempi ja syvempi merkitys kuin vastaaja on ajatellutkaan. Aikuisena kiiltokuvien ja värssyjen keräilyä pohtiminen on tuonut uudenlaista syvyyttä ja ajatuksia pintaan. Pohdittaessa kiiltokuvia ja niiden kuvakieltä nousi esille myös niiden tuottama mielihyvä ja kauneudentajun kehittyminen. Johtopäätöksenä tuloksista on siis, että kiiltokuvien kuvakielellä on ollut myös kauneudentajun syntymistä ja kehittymistä määrittävä rooli lapsuudessa ja nuoruudessa.

5.1 Pohdinta

Opinnäytetyöni aihe liittyy mielestäni saumattomasti myös sosionomin työnkuvaan laajentaen sitä ja tuoden uuden työnkalun sosionomin työkalupakkiin. Johtopäätösten pohjalta on hyvä jatkaa kehitystyötä kiiltokuvaan ja värssyihin liittyvien vahvojen kokemusten muistelemissa ja korjaavien kokemusten saamisessa aikuisena. Kiiltokuvien ja värssyjen avulla on mahdollista saada syvempi kosketus asiakkaiden lapsuuteen, lapsuuden kokemuksiin ja elämysmaailmaan. Näiden asioiden avaaminen ja korjaavien kokemusten saaminen voivat varmasti auttaa asiakkaiden hyvinvoinnin saavuttamisessa. Jo kiiltokuvien näkeminen ja vanhojen värssyjen lukeminen voi avata ja tuoda vahvojakin muistoja lapsuudesta ja nuoruudesta.

Kiiltokuvien ja värssyjen käyttö ryhmien tai yksittäisten asiakkaiden kanssa voi luoda luottamuksellisen ja avoimen tunnelman, jonka myötä asiakkaan lapsuuden kokemukset tulevat nähdäksi ja aikuisena uudelleen koetuksi turvallisessa ilmapiirissä. Asioiden ja muistojen jakaminen kiiltokuvien ja värssyjen avulla voi olla helpompaa kuin ilman niitä. Kiiltokuvien käsittely sinänsä voi olla myös terapeutista ja korjaavaa toimintaa. Kohokuvien koskettelu, hileiden ja kauniiden kuvien näkeminen voi toimia parantavana elementtinä myös asiakkaan arjessa. Kiiltokuvaan ja värssyihin keskittymällä asiakas voi rauhoittua ja kokea syvällistä iloa ja mielihyvää. Asiakkaat tai asiakasryhmät voivat myös olla monenikäisiä, uskon myös nuorempien polvien hyötyvän kiiltokuvien ja värssyjen maailmasta, vaikka heillä ei välttämättä olekaan niiden keräilyyn liittyviä kokemuksia.

Oma tuleva sosionomin työnkuva on myös laajentunut opinnäytetyöni pohjalta. On ollut suunnaton ilo palata itse kiiltokuvien ja värssyjen maailmaan, kokea uudelleen kuvista hurmaantumista ja tuttujen säkeiden toistamisesta syntyttä iloa. Olen hankkinut itselleni runsaasti samoja kiiltokuvia kuin lapsuudestani muistan keränneeni. Samalla olen saanut uusia kontakteja ja jopa ystäviä esim. Facebookin kiiltokuvien keräilyyn, myymiseen ja ostamiseen keskittyviltä sivuilta.

Kyselyyni vastanneiden vastauksista olen myös saanut voimaa ja samankaltaisuuden tunteita muiden kiiltokuvien ja värssyjen keräilijöiden parissa. Koska oma kokemukseni ja kyselyyni vastanneiden kokemukset ovat olleet niin vahvoja on ollut myös suuri ilo miettiä kiiltokuvien ja värssyjen käytön hyödyntämiskeinoja erilaisten asiakkaiden ja asiakasryhmien kanssa. Sosionomin työkuvaan opinnäytetyöni aihe on tuonut iloa myös uuden työvälineen keksimisen muodossa. Ammatin valintani on selkeytynyt ja olen saanut käyttää luovuuttani miettimällä erilaisia keinoja kiiltokuvien ja värssyjen hyödyntämiseen tulevassa työssäni.

Lähteet

- Aaltola J. & Valli R. (toim.) 2007. *Ikkunoita tutkimusmenetelmiin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle* (2. korj. ja täyd. p.). PS-Kustannus.
- Anttila, P. (2006). *Tutkiva toiminta ja ilmaisuus, teos, tekeminen* (2. p.). Akatiimi.
- Eskola J. & Suoranta J. (2005). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. (7. p.). Vastapaino. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino
- Holm, I. (1998). *Kiiltokuvista kauneimmat*. Karisto Oy.
- Jyväskylän yliopisto. (20.6.2015) *Narratiivinen analyysi*.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/narratiivinen-analyysi>
- Järvenpää, L. (2009). *Muistoksi minulta!* Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Järvenpää, L. (2002). *Ruusuja poimin Kokoelma vanhoja muistovärssyjä*. Kustannus Oy Kolibri.
- Kodin kuvalehti. (17.9.2013). *Tämä ihana arki: muistojen kiiltokuva*.
https://www.kodinkuvalehti.fi/artikkeli/osallistu/tama_ihana_arki/tama_ihana_arki_muistojen_kiiltokuva
- Kataja, R. (2008). *Kiiltokuva-albumi 1880-luvulta*. Suomen Kansallismuseo.
<https://www.kansallismuseo.fi/fi/kuukauden-esineet/2008/kiiltokuva-albumi>
- Kurikka, S. (27.12.1975). Kiiltokuva – satavuotias ja silti nuori. *Helsingin Sanomat*.
- Ollila, K. (4.1.1978). Muistovärssy ilman kiiltokuvaa ei kelvannut Viipurin tytölle. *Helsingin Sanomat*.
- Penttinen, K. 1983). *Kolme sanaa sinulle Muista joskus minua!* Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Puukka, P. (7.1.2020). Kiiltokuvat toivat sähköttä lasten elämään pula-ajan jälkeen – nyt kiiltokuvat ovat keräilijöiden aarteita. *Yle Uutiset*. <https://yle.fi/uutiset/3-11138463>
- Vekkelä, P. (2019). *Muistojeni kiiltokuvat*. Pirkko Vekkelä ja Minerva Kustannus Oy.
- Vilen, M., Vihunen, R., Vartiainen J., Sivén, T., Neuvonen S. & Kurvinen, A. (2013). *Lapsuus erityinen elämänvaihe*. Sanoma Pro.

Ypyä, R. (7.10.2014). Vanhojen kiiltokuvien lumoa. *ET-lehti*.

<https://www.etlehti.fi/artikkeli/vapaa-aika/harrastukset/vanhojen-kiiltokuvien-lumoa>

(HAMK, 2020, 1-19). *Opinnäytetyöopas – toimintaohje opinnäytetyöprosesseihin*. Hämeen ammattikorkeakoulu.

Liite 1: Webropol-kysely**Kiiltokuvaelämää-Glossylife1**

Vastaamalla tähän kyselyyn anonyymisti annan tutkijalle luvan käyttää aineistoa anonyyminä Kiiltokuvaelämää - Glossylife-tutkimuksensa teossa. Opinnäytetyön valmistuttua aineisto tuhoetaan asianmukaisesti.

Kysely on avoinna 3 viikkoa eli kysely sulkeutuu 29.6.2021 klo 00.00.

1. Sukupuoli

- Nainen
- Mies
- Muunsukupuolinen
- En halua kertoa

2. Kiiltokuvien merkitys lapsuudessani elämässäni: vapaa kirjoitelma aiheesta. (Esim. Millaisia kiiltokuvia keräsit, minkä ikäisenä, olivatko kiiltokuvat vihkoissa vai kansioissa irrallaan, mitkä kiiltokuvat olivat mielestäsi halutuimpia/kauneimpia, onko joku kiiltokuva muita tärkeämpi, muuta tietoa liittyen kiiltokuvaan ja keräilyyn?)

3. Kiiltokuvaan liittyvät värssyt: vapaa kirjoitelma aiheesta. (Keneltä sait muistovärssyjä, liittyivätkö ne kiiltokuvien kuvakieleen, mitkä muistovärssyt muistat vielä aikuisena, muuta tietoa liittyen muistovärssyihin?)

4. Kiiltokuvien ja muistovärssyjen merkityksen miettiminen aikuisena: vapaa kirjoitelma. (Mitä ajatuksia sinussa herää nyt, kun mietit kiiltokuvien ja muistovärssyjen keräämistä lapsuudessa, oliko kiiltokuvilla ja muistovärssyillä lapsuudessa syvämpi merkitys: mitä/minkä ajattelet sen olleen?, muuta tietoa liittyen tähän kysymykseen?)

5. Sana on vapaa liittyen kiiltokuvaan, niiden keräilyyn ja muistovärssyihin.
